

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІПП

Світлана КОНДРАТЮК

« 30 » серпень 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ, ПАТОЛОГІЯ ДІТЕЙ З ОСНОВАМИ ВАЛЕОЛОГІЇ**

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність **013 Початкова освіта**

освітньо-професійна програма **Початкова освіта**

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП

« 30 » серпень 2023 р.

Голова Юлія Бондаренко

Юлія БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, професор

Розробник:

Світлана КОНДРАТЮК, кандидат педагогічних наук, професор,
директор НН інституту педагогіки та психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
дошкільної і початкової освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
20 год.		8 год.	
Практичні			
10 год.		6 год.	
Лабораторні			
8 год.		4 год.	
Самостійна робота			
78 год.		100 год.	
Консультації:			
4 год.		2 год.	
Вид контролю: екзамен			
Загальна кількість годин – 120 год.			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення здобувачами вищої освіти будови органів тіла дитини та її систем з урахуванням статевих, індивідуальних і вікових особливостей; можливих патологій розвитку органів і систем дитячого організму; патологічних змін при різних захворюваннях та їх впливу на організм дитини в цілому; профілактичних заходів та вмій своєчасно визначати погіршення стану здоров'я дитини.

Відповідно до освітньо-професійної програми Початкова освіта у бакалаврів необхідно сформувати компетентності, а саме:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі

	розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
	ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК-4. Здатність працювати в команді.
	ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
	ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Спеціальні (фахові) компетентності	СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.
	СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.
	СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.
	СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.
	СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.
	СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.
	СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
	СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.
	СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.
	СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

	СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.
	СК-13. Здатність орієнтуватися в культурно-історичних особливостях регіону з подальшим використанням отриманих знань у професійній діяльності.
	СК-14. Здатність до самоаналізу, самовдосконалення та підвищення якості професійної діяльності.

Курс передбачає проведення лекційних, практичних, лабораторних занять та організацію самостійної роботи студентів. На лекції логічно й послідовно викладаються найбільш загальні наукові питання програми. Практичні заняття спрямовані на засвоєння студентами практичних умінь і навичок. Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу. Контроль за самостійною роботою здійснюється в усіх формах аудиторних занять та в процесі індивідуальної роботи зі студентами, відповідно до розділів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є будова тіла дитини, фізіологічні та патологічні процеси життєдіяльності дитячого організму. Вивчення курсу «Анатомія, патологія дітей з основами валеології» ґрунтується на знаннях отриманих при вивченні віковій та педагогічній психології, педагогіки, фізичної культури, теорії і методики виховання.

3. Результати навчання за дисципліною

ПР-07	Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.
ПР-08	Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.
ПР-13	Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14	Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.
--------------	---

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС / Сума балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача
А 90 – 100	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені робочою програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
В 82 – 89	Ставиться за вияв здобувачем повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
С 74 – 81	Ставиться за вияв здобувачем майже повних, систематичних знань із дисципліни, в більшій мірі успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, переважання здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача наявні помилки.
Д 64 – 73	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою робочою програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач спроможний усунути їх із допомогою викладача.
Е 60 – 63	
FX 35 – 59	Виставляється здобувачем, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Отже, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачу, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО з можливістю повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
F 1 – 34	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу далека від сутності, що зумовлюється відсутністю уявлень про предмет вивчення. Отже, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою навчальної дисципліни.

Кожний розділ включає бали за поточну роботу студента на практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, модульного контролю. Модульний контроль здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань. Реферативні дослідження та презентації, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних і лабораторних заняттях, під час виконання самостійної та навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання

навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Розподіл балів

Поточний контроль												Підсумковий контроль (екз.)	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2						РОЗДІЛ 3				
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 2.5	Мод.к..	Т. 3.1	Т. 3.2	Мод.к	25	100
Поточний контроль, у т.ч. самостійна робота													
5	5	5	5	5	5	5	5	17	5	5	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни: тематичне опитування, контрольне тестування, реферати, презентації, екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. І. ОРГАНІЗМ ЯК ЄДИНЕ ЦІЛЕ

Тема 1.1. Зміст і завдання курсу «Анатомія, фізіологія з основами шкільної гігієни». Основні періоди і етапи розвитку людини. Значення анатомії та фізіології дитини для педагогіки. Організм як єдине ціле. Гомеостаз та регуляція функцій в організмі. Поняття росту та розвитку. Вікова періодизація.

Тема 1.2. Будова тіла людини. Клітини (цитологія). Поділ клітин. Тканини, види тканин гістологія: сполучна тканина; скелетні тканини; м'язова тканина; нервова тканина; кров і її функції.

Тема 1.3. Тема: Osteoартрологія: будова та з'єднання кісток. Патологія опорно-рухового апарату у дітей. Загальні відомості про будову, форму та функції кісток. З'єднання кісток скелета. Скелет тулуба. Скелет кінцівок. Скелет черепа. Вроджені вади розвитку опорно-рухового апарату. Набуті порушення опоро-рухового апарату. Види порушення тонусу м'язів. Плоскостопість. Вивихи. Кривошия. Порушення постави.)

Розділ 2. СИСТЕМА ОРГАНІВ. СПЛАНХОЛОГІЯ

Тема 2.1. Нервова система. Захворювання центральної та периферійної нервової системи у дітей. Спинний мозок: будова, функції. Головний мозок: будова, функції. Периферична нервова система. Вегетативна нервова система. Запалення та травми головного та спинного мозку. Невротичні стани у дітей. Хвороби периферійної нервової системи у дітей.

Тема 2.2. Тема: Серцево-судинна та дихальна система. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем у дітей. Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної та дихальної систем у дітей. Велике та мале коло кровообігу. Захворювання серця. Хвороби лімфатичної системи. Хвороби верхніх дихальних шляхів. Бронхіт. Пневмонія. Бронхіальна астма. Гігієнічні вимоги до повітряного режиму.

Тема 2.3. Анатомо-фізіологічні особливості травної системи у дітей. Головні синдроми ураження травної системи в дітей. Будова та функції органів травлення. Травлення у шлунку. Травлення у кишечнику. Функції підшлункової залози у перетравленні їжі. Значення печінки в організмі. Захворювання органів травлення у дітей. Обмін речовин та енергії. Харчування дітей, гігієнічні вимоги його організації

Тема 2.4. Анатомо-фізіологічні особливості видільної та статеві системи у дітей. Семіотика уражень сечової системи. Урологічна патологія. Органи виділення, їх будова та функції. Нефрон як структурна одиниця нирки. Механізм утворення сечі. Нервова і гуморальна регуляція сечоутворення і сечовиділення. Будова статевої системи, її вікові особливості. Статеве дозрівання та ендокринні зміни при цьому. Енурез та його причини. Запалення статевих органів.

Тема 2.5. Тема: Ендокринна система та сенсорна система. Будова ендокринних залоз, їх вікові особливості, гіпо- і гіперфункції. Вплив ендокринних залоз на стан здоров'я дітей. Загальна характеристика сенсорних систем. Зоровий аналізатор. Зір двома очима. Чуттєвий (слуховий) аналізатор. Профілактика з порушень зору молодших школярів. Оцінка гостроти зору. Оптична система ока. Визначення теплових, холодних, тактильних і больових точок шкіри. Профілактичні заходи щодо виникнення далекозорості та короткозорості.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВИ ВАЛЕОЛОГІЇ

Тема 3.1. Валеологія як наука про індивідуальне здоров'я людини . Складові здоров'я: фізичне, психічне та соціальне.

Тема 3.2. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя. Вимоги до рухової активності дітей. Гігієнічні вимоги до режиму харчування та сну. Загартування дітей. Біологічні ритми.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Загальна кількість годин:											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота		Лекції	Практичні	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТИНИ. НАГЛЯД ЗА ДІТЬМИ У ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ												
Тема 1.1. Зміст і завдання курсу «Анатомія, фізіологія з основами шкільної гігієни». Основні періоди і етапи розвитку людини	13	1			2	10	10,5	0,5				10

Тема 1.2. Будова тіла людини.	11	1	1	1		8	11					11
Тема 1.3. Остеоартрологія: будова та з'єднання кісток. Патологія опорно-рухового апарату у дітей.	10	2	1	1		6	11,5	0,5	2			9
Розділ 2. СИСТЕМА ОРГАНІВ. СПЛАНХОЛОГІЯ												
Тема 2.1. Нервова система. Захворювання центральної та периферійної нервової системи у дітей	12	2	1	1		8	12,5	1	0,5	1		10
Тема 2.2. Тема: Серцево-судинна та дихальна система. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем у дітей	15	4	2	2		7	13	2	1	1		9
Тема 2.3. Анатомо-фізіологічні особливості травної системи у дітей. Головні синдроми ураження травної системи в дітей	11	2	1	1		7	13,5	1	0,5	1		11
Тема 2.4. Анатомо-фізіологічні особливості видільної та статевої систем у дітей. Семіотика уражень сечової системи. Урологічна патологія	11	2	1	1		7	12,5	1	0,5			11
Тема 2.5. Тема: Ендокринна система та сенсорна система	14	2	1	1		10	11,5	1	0,5	1		9
Розділ 3. ОСНОВИ ВАЛЕОЛОГІЇ												
Тема 3.1. Валеологія як наука про індивідуальне здоров'я людини.	10	2	1			7	10,5	0,5				10
Тема 3.2. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя.	13	2	1		2	8	13,5	0,5	1		2	10
Усього годин:	120	20	10	8	4	78	120	8	6	4	2	100

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.2. Будова тіла людини.	1	
2	Тема 1.3. Остеоартрологія: будова та з'єднання кісток. Патологія опорно-рухового апарату у дітей.	1	2
3	Тема 2.1. Нервова система. Захворювання центральної та периферійної нервової системи у дітей	1	0,5
4	Тема 2.2. Тема: Серцево-судинна та дихальна система. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем у дітей	2	1

5	Тема 2.3. Анатомо-фізіологічні особливості травної системи у дітей. Головні синдроми ураження травної системи в дітей	1	0,5
6	Тема 2.4. Анатомо-фізіологічні особливості видільної та статеві систем у дітей. Семіотика уражень сечової системи. Урологічна патологія	1	0,5
7	Тема 2.5. Тема: Ендокринна система та сенсорна система	1	0,5
8	Тема 3.1. Валеологія як наука про індивідуальне здоров'я людини.	1	
9	Тема 3.2. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя.	1	1
РАЗОМ:		10	6

6.4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.2. Будова тіла людини.	1	
2	Тема 1.3. Остеоартрологія: будова та з'єднання кісток. Патологія опорно-рухового апарату у дітей.	1	
3	Тема 2.1. Нервова система. Захворювання центральної та периферійної нервової системи у дітей	1	1
4	Тема 2.2. Тема: Серцево-судинна та дихальна система. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем у дітей	2	1
5	Тема 2.3. Анатомо-фізіологічні особливості травної системи у дітей. Головні синдроми ураження травної системи в дітей	1	1
6	Тема 2.4. Анатомо-фізіологічні особливості видільної та статеві систем у дітей. Семіотика уражень сечової системи. Урологічна патологія	1	
7	Тема 2.5. Тема: Ендокринна система та сенсорна система	1	1
РАЗОМ:		8	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Грибан В.Г. Валеологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 256 с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини: Підручник. К.: Либідь, 2001. С.3-20.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини : підручник. 5-те вид. Київ : Либідь, 2009. 384 с. ISBN 978-966-06-0559-6.
4. Кондратюк С.М. Анатомія, патологія дітей з основами валеології. Навчальний посібник- Суми, 2021. 214с.

5. Кондратюк С. М., Лянна О. В. Основи педіатрії. 2-е вид., перероб. та доп. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 202 с.
6. Старушенко Л. І. Анатомія та фізіологія людини. К.: Здоров'я, 2003. 319 с.

Додаткові:

1. Атаман А. В. Патологічна фізіологія в запитаннях та відповідях (перевидання). К.: Вища шк., 2000. 608 с.
2. Положення про комплексну оцінку здоров'я дітей (затверджено МОЗ України 29.11.2002).
3. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. К.: Професіонал, 2003.- 480 с.
4. Цимбал Н. М., О.Д. Берегова. Практикум з валеології. Основи долікарської допомоги. Тернопіль, 2004, 210 с.

Інформаційні ресурси:

1. Доброборській, Б.С Біологічні ритми як спосіб існування живої матерії Інтернет-джерело: <http://www.neuch.ru/referat/80650.html>
2. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Програми розвитку дітей. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
4. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>